

Aalter

Doorweven met dreven

7 januari 2012

Aalter heeft een brede rug. Of dat met al de inwoners van die Oost-Vlaamse gemeente in het Meetjesland ook zo is, lijkt me onwaarschijnlijk. Vermits ze daar met ongeveer 18 500 zijn, zal allicht niet iedereen even goed bestand zijn tegen een spreekwoordelijke duw. Hoewel... de spotnaam van de Aalternaren is „Gekkers“. Dat laat zich vertalen als „Spotvogels“. En, wie kaatst moet de bal terug verwachten. Je mag dus geredelijk verwachten dat men hier de zon in het water kan zien schijnen. Het water van de Brugse Vaart, bijvoorbeeld. Of van de voormalige bovenloop van de Durme.

Crem de la Crem

Een aanwijzing dat ze daar hun spotnaam/eretitel verdienen is te vinden in het feit dat het gemeentehuis gemeenzaam het „*Cremlin*“ wordt genoemd. Dat heeft ermee te maken dat de huidige en vorige Minister van Landsverdediging hier vandaan komt. Het gaat hier telkens om dezelfde persoon. Namelijk Pieter De Crem. Toen Jan De Crem, de vader van Pieter, na meer dan dertig jaar de sjerp van burgemeester van Aalter in de mottenballen legde, was zoon De Crem gereed voor een abonnement op die functie. En zo geschiedde. Later werd Pieter De Crem ook nog (meermaals) Minister van Landsverdediging. Onder zijn ministerschap wordt het Belgische leger overal ter wereld waar er wat rook opstijgt heen gestuurd om er wat bommen te droppen. Waarbij op wonderbaarlijke wijze nooit burgers getroffen worden. Ondertussen is hij nog slechts titulair burgemeester van Aalter. Druk als hij het heeft om ijverig en voorbeeldig aan het handje van wereldpolitieagent Amerika te lopen. Zodat hij internationaal van bepaalde clubs goede rapporten blijft krijgen.

Aan de andere kant van het spectrum heeft Aalter ook het nieuwsanker en icoon van de VRT (Vlaamse Radio en Televisie) Martine Tanghe voortgebracht. Een dame die zo natuurlijk algemeen Nederlands praat dat het wel voor haar gemaakt lijkt. Zo zelfs dat ze ooit eens het Groot Dictee der Nederlanden mocht voorlezen.

Steen en brons

De brede rug heeft echter te maken met de zandrug die van Maldegem tot helemaal in Stekene in het landschap ligt.

Die zandrug, een inderdaad zandige verhoging in eertijds hoofdzakelijk moerassig gebied, was er allicht ook de oorzaak van dat hier reeds lang geleden bewoning voorkwam. Heel lang geleden zelfs. Enig gericht graven en spitten in de voorbije decennia brachten nogal wat aan de oppervlakte. Daaruit blijkt onweerlegbaar dat Aalter reeds bewoond werd tijdens de prehistorie. Dus al lang voordat het dorp zelf een naam had. Er werden nogal wat stenen voorwerpen gevonden die eertijds door mensenhanden werden vervaardigd. Het is mogelijk dat ze dateren van 3000 tot 2000 jaar vóór het begin van onze jaartelling. Ook latere tijdperken werden vertegenwoordigd in de vondsten van de archeologen. Zoals de restanten van een bronzen bijl. Volgens onderzoek dat erop gepleegd werd moet dat gereedschap gemaakt zijn tussen 1200 en 1000 vóór Kerstmis van het jaar 1.

Juniperus

Het is eerst omstreeks het jaar 974 dat de naam Aalter opduikt in de geschriften. Althans: iets wat de voorloper zou kunnen zijn van die naamgeving. Graaf Diederik van West-Fries-

Op de zandrug: het Hooggoed

land deed toen een schenking aan de Sint-Pietersabdij van Gent. Het voorwerp van die schenking was het landgoed *Haleft(e)ra*. Het is mogelijk dat deze naam is afgeleid van het Germaanse *halahdrja*. Hetgeen heel prozaïsch „jeneverbessenstruik“ zou moeten betekenen. De bewuste *Villa Haleftra* zou gestaan hebben op wat tegenwoordig de markt in Aalter is. Meer bepaald vlak naast de huidige kerk. In 840 en in 1112 komt de naam *Haltra* voor. Waarmee men toen al aardig in de buurt zat van de huidige gemeentenaam. Onderweg op deze wandeling zag ik veelvuldig de achthoekige bordjes die getuigden dat ik daar langs de toeristische Woestijneroute liep. De enige oase die ik echter op mijn weg vond was de rust- en controlepost in Sint-Maria-Aalter. Van wuivende palmen en schommelende kamelen was er al helemaal geen sprake. Hoewel het toch vlak na Driekoningen was. De naam verwijst uiteraard naar een heel andere oorsprong dan een verband met de Sahara. In de middeleeuwen, en ook later nog, bestond de bestuurlijke organisatie uit heerlijkheden die zich vaak over meerdere parochies uitstrekten. De belangrijkste heerlijkheid was hier het *Land van de Woestijne*. Het grafelijke domein rond het zogenaamde *Woestijnegoed*. Deze entiteit strekte zich uit over het grondgebied van Aalter en Knesselare met een aantal enclaves in Bellem. De Woestijne kreeg die naam doordat het een ongecultiveerd, woest gebied was waar niets méér te vinden was dan bos en heide. Nu is het een nog grotendeels agrarisch gebied dat vooral in het gehucht Aalter-Brug ligt. Het is overigens de bedoeling het gebied om te vormen tot een bedrijvenzone. De Rug van Aalter kent vele jonge ontginningsgebieden. In tegenstelling tot het grootste deel van de Zandstreek is het gebied vrij bosrijk. De aanwezigheid van de bossen draagt uiteraard veel bij tot de landschappelijke en biologische betekenis van deze streek. Nochtans hebben de meeste bossen een erg artificieel karakter. Zoals bijvoorbeeld de talrijke naalddhoutaanplanten. Van de vroegere heide blijft er niet veel meer over. Hier en daar nog slechts een vlekje. Het zijn zeldzame restanten van de vroegere uitgestrekte heidevelden. Wel door-

snijden talrijke dreven de bossen. Je duikt er van de ene, meestal streng rechte, dreef in de andere. Hetgeen me bij een vorige wandeling hier in de omgeving al duidelijk was geworden.

Het kanaal kan

De Gentenaars zijn altijd al een roerige stam geweest. Indien ze niet onder mekaar slaags raakten, gingen ze wel elders de vechtjas uithangen. Niet zelden waren daarbij ook economische belangen in het geding. Zo wilde Brugge ooit een kanaal graven want de Brugse Zotten wilden water hebben. Zowel voor drinkwatervoorziening als om de met verzanding bedreigde Zwingeuil flink te spoelen. Er moest dus een kanaal gegraven worden. Zo werd het kanaal tussen Brugge en Gent op de kaart uitgetekend. Daardoor werd een bovenloop van de Reie, namelijk de Brugse Leie of Zuidleie, verbonden met een bovenloop van de Durme. Daarbij moest men door een heuvelrug graven die tussen Beernem en Sint-Joris lag. Gent liet liet het voorlopig over zijn kant gaan. Totdat Brugge plannen begon te maken om water af te takken van de Leie stroomopwaarts van Gent. Met een extra kanaal dat de Brugse Vaart met de Leie zou verbinden. Gent vreesde dat daardoor voor de stad waterproblemen zouden ontstaan. Bovendien achtte men door die snode plannen de lucratieve graanhandel vanuit Artesië bedreigd in het voordeel van Brugge. Het geschil liep hoog op en Gent stuurde in 1379 de Witte Kaproenen, een soort politiecorps met witte hoeden, om het werk aan het kanaal stil te leggen. Daarbij werd niet op een kleinigheid gekeken. Bij dit eerste treffen werden er meerdere arbeiders vermoord. Enkele jaren later, in 1382, zat het er alweer bovenarms op. Het kwam opnieuw tot een treffen tussen Brugge en Gent in de Slag op het Beverhoutsveld. Weer waren het de kanaalplannen die daarvan één van de oorzaken waren. Hierna lagen de werken aan het kanaal meer dan twee eeuwen stil. Brugge kreeg wel zijn dwarsdam in Aalter, waardoor het stroomgebied van de Reie enigszins werd uitgebreid. Desondanks slibte het Zwin toch nog dicht.

Het graven van de Brugse Vaart van 1613 tot 1623 in het stroomgebied van de Durme, was een zeer belangrijke ontwikkeling voor Aalter. Langs het kanaal werden heel wat vestingen gebouwd. Als verdediging tegen de Nederlanders. Die kwamen later toch. Blokker, Leen Bakker, Albert Hein...

Molen weg

Al dat gegrave had ook nog een ander gevolg. Althans: het is het vermoeden dat het er iets mee te maken had dat een molen in Aalter helemaal verdwenen is. En al lang.

Volgens *de grote Brief* van 1187 moest de molen van Aalter „4 mudden of 16 hoet taerwen“ leveren aan de grafelijke Spijker te Gent. Die „spijker“ heeft niets vandoen met het stalen voorwerp dat met hamerslagen in het hout wordt gedreven. Het slaat (!) op het Romaans stapelhuis voor graan aan de Graslei te Gent. Dat werd de Spijker genoemd. Zou die naam soms iets te maken kunnen hebben met het Duitse „Speicher“? Al met al was deze vermelding een schriftelijk bewijs dat Aalter ooit een molen rijk is geweest. Minstens één, dus. De vraag moet wel gesteld worden wat voor soort molen dat is geweest. Het staat vrijwel vast dat vóór 1200 geen windmolens voorkwamen in Vlaanderen. Het moet dus wel een watermolen geweest zijn. Om enige zin en nut te hebben moet een watermolen uiteraard over water in voldoende grote hoeveelheden kunnen beschikken. In 1187 stroomde er door Aalter maar één belangrijke waterloop: de Durme. Dus meteen ook de enige waterloop daar die in aanmerking kwam voor het aandrijven van een eventuele watermolen. Verder waren er immers enkel nog wat beekjes waarvan het debiet te gering was om nuttig te zijn. Op de zuidelijke oever van de Durme, alias de Kale, in de wijk Oostmolen stond de „mylstaecke“ van de heren van de Woestijne. Deze *mijlstaak* of paal was het symbool van het molenrecht dat deze heer bezat in een gebied met een straal van één mijl rond deze staak. De heren van de Woestijne hadden dit molenrecht reeds in 1334 in handen. Volgens de bronnen betaalde „mijnheere vanden Woestinen“ ook toen nog *die „16 hoet taerwen“* aan de Spijker van Gent. Het wordt duidelijk dat in 1389 nog altijd diezelfde hoeveelheid van 16 hoet moest betaald worden. Dit keer als molenrecht te Aalter. Deze

De Sint-Corneliuskerk in Aalter

belasting is dus dezelfde als wat in 1187 reeds door de parochie Aalter moest afgeschoven worden. Klaarblijkelijk kregen de heren van de Woestijne het molenrecht van de graaf. Meteen moesten ze evenwel ook de lasten overnemen die op de molen van Aalter drukten. Zo'n heer gaat natuurlijk niet in eigen vlees snijden dus werden de boeren die op minder dan een mijl van die staak woonden, verplicht hun graan te laten malen in zijn molen. Het ligt zodoende voor de hand te veronderstellen dat de molen bij de mijlstaak zelf moet gestaan hebben. Zodat de oudste molen het water van de Durme in de wijk Oostmolen moet gebruikt hebben. Of waarin het modderige geultje dat de Durme nu nog grotendeels is, ooit groot is geweest. Van de molen zelf blijft geen spoor meer over. „Oostmolen“ bestaat enkel nog als plaatsnaam.

Verkeer(d)

Vooraf tijdens de zomermaanden komt Aalter vrij regelmatig in het nieuws. Meer bepaald in de berichten die bedoeld zijn om de automobilist te waarschuwen voor alweer een verkeersopstopping. Het gebeurt dan wel vaker dat de dagjesmensen die zich wegens het goede weer naar de Belgische Kust begeven bij de heenreis zo onge-

veer te hoogte van Aalter in de file terecht komen. Bij de terugreis is dat dan dikwijls in de andere richting alweer het geval.

Op deze wandeling was de zeer drukke E40 autosnelweg voortdurend aanwezig. Hetzij zichtbaar dichtbij, hetzij als niet aflatend geluidsdecor. Of het waren treinen die voorbij raasden. Van schepen heb ik niets gehoord maar misschien gaan die enkel bij mist aan het toeteren en verder maken ze, zoals bekend, weinig lawaai om zich te verplaatsen. Het is allemaal geen wonder want Aalter ligt halverwege tussen Gent en Brugge, zoals gezegd aan de snelweg A10/E40, ook aan het Kanaal Gent-Brugge en verder nog aan de druk bereden spoorlijn 50A tussen Oostende en Brussel. Alsof dat nog niet genoeg was sluit ter hoogte van Aalter de N44 aan op de E40. Die nationale weg verbindt de E40 met de N49. Tot mijn niet geringe verbazing worden er nog nieuwe huizen gebouwd vlakbij de E40. In het groen, dat wel. Maar toch...

Met hoorn en staf

Bij aanpassingswerken aan de kerk kwamen middeleeuwse vloertegels te voorschijn. Maar specialisten herkennen in sommige veldstenen in één van de gevels van de kerk een gegeven dat minstens even oud is. Er wordt daarbij gedacht aan de Karolingische tijd. Zoiets als de 12e of 13e eeuw. Dat eerste kerkje had Sint-Denijs als patroonheilige. Het is niet duidelijk wanneer de kerk aan *de heilige Cornelius* werd gewijd. Wel is bekend dat aan het einde van de 15^e eeuw een eerste uitbreiding van de kerk plaatsvond. Rond 1540 werd dan een nieuwe beuk bijgebouwd. Dichterbij, in 1918, dynamiteerden de Duitsers, toen ze zich gefrustreerd terugtrokken, de bovenkant van de toren. De brokstukken vielen op het dak van de kerk en veroorzaakten veel schade. Het herstel liet tamelijk lang op zich wachten.

De heilige aan wie de kerk in Aalter nu is gewijd, was me redelijk onbekend. Hetzij dan dat zijn naam, enigszins gewijzigd, ook voorkomt in Sint-Kornelis-Horebeke.

De heilige Cornelius wordt voorgesteld met een hoorn, een tiara en een kruisstaf. Deze

Sint Cornelius.

Afbeelding van het internet gehaald. Voor zover bekend public domain.

Cornelius stamde uit een oud adellijk Romeins geslacht, dat der Corneliï. Hij werd in Rome geboren in het begin van de derde eeuw. Het waren roerige tijden. Vooral voor de Christenen in Rome. Nadat paus Fabianus in 250 gewelddadig om het leven was gekomen als gevolg van de vervolgingen van de Christenen door keizer Decius, bleef de pauselijke troon 15 maanden lang onbezet. Dat staat bekend als de *sedisvacatie*. Toen het wat rustiger werd, koos de Romeinse geestelijkheid in 251 Cornelius tot bisschop van Rome en dus ook tot paus. Die verkiezing tot het hoogste kerkelijke ambt schijnt niet helemaal naar zijn zin geweest te zijn. Wel stond Cornelius uitdrukkelijk een gematigde houding voor tegenover zogenaamde afvallige Christenen. Dat waren mensen die gemarteld waren totdat ze hun geloof afzwoeren. Later kregen sommigen daar spijt van en zij drongen er op aan om weer in de schoot van de kerk opgenomen te worden. Cornelius had daar wel begrip voor. Als ze maar boete deden kon het met hen nog in orde komen. Ze hadden blijkbaar nog niet genoeg geleden omwille van hun geloof. Die tolerantie was echter buiten een zekere *Novatianus* gerekend. Deze, met een flink bord voor zijn kop en verblind door ambitie, vond het ondenkbaar dat de afgedwaalden weer in de kerk konden worden opgenomen.

Dit strenge standpunt was nog maar het begin van

de fanatieke ideeën die hij in de aanbidding had. Hij ging zelfs zo ver te verklaren dat de Kerk niet eens de macht had om voor dergelijke zonde absolutie te verlenen. Zelfs voor zonden als overspel kon dat volgens hem niet. Toen hij zichzelf ook nog als tegenpaus ging opwerpen, werd hij van ketterij beschuldigd en geëxcommuniceerd.

De relatieve rust voor de Christenen was echter van korte duur want in 252 begon de opvolger van Decius, keizer Gallus, een nieuwe christenvervolging. Paus Cornelius werd gevangen genomen en verbannen naar het Centum Cellae, het huidige Civitavecchia. Dat is een stadje op 60 kilometer van Rome.

Cornelius zou maar een armzalige heilige zijn ware het niet dat hij bij leven, in het voorbijgaan, wat wonderen heeft verricht. Zo vertelt de legende dat toen Cornelius door de soldaten naar de poorten van Rome werd geleid, hij langs het huis kwam van een Romeins legercommandant. Diens vrouw *Sallustia* lag al vijf jaar verlamd te bed. Zodra *Sallustia* Cornelius zag vroeg ze hem een goed woordje voor haar te doen bij zijn God. Cornelius bad vurig tot God en zijn gebed werd verhoord. *Sallustia* genas en huppelde weer als een darte hinde rond. Vol ontzag en dankbaarheid bekeerde ze zich tot het nieuwe geloof. Evenals haar man en een twintigtal van zijn soldaten. Toen ze later ook aan Mars weigerden te offeren werden ze echter allemaal ter dood gebracht. In Centum Cellae mocht Cornelius zijn huis niet verlaten en hij kreeg er nauwelijks te eten en te drinken. Dat kon niet goed blijven gaan en zo eisten deze ontberingen hun tol. In 253 stierf Cornelius in het oord waar hij naartoe verbannen was. Een wat kleurloos einde. Dus werd er ook wel eens verteld dat hij onthoofd werd. Vandaar dat hij dikwijls met een zwaard wordt afgebeeld. Niemand weet nog waarheid van verlichtsel te scheiden maar het leverde Cornelius hoe dan ook de titel van martelaar op. Zijn stoffelijke resten werden naar Rome gebracht en in de catacombe van Calixtus bijgezet.

Sint Cornelius is de patroon van de veeboeren en hun hoornvee. Dat komt omdat wel eens wordt verondersteld dat zijn naam afgeleid was van het Latijnse woord *cornus*. Voor „hoorn“. Hij wordt aanroepen tegen epilepsie (waarvoor het verhaal van Sallustia verantwoordelijk is), jicht, reuma, kinderstuipen, oorspijn, zenuwziekten, kinkhoest, tegen huilerige kinderen en een plotselinge dood. Al is er volgens mij aan dat laatste niet veel meer te meesteren.

De verering van de heilige nam soms curieuze vormen aan. Op sommige plaatsen waar hij aanroepen werd tegen de kinderstuipen, kreeg men vroeger een stuipkoordje. Dat waren heel gewone touwtjes die echter gewijd waren door de paters. Aan een eind daarvan werden zeven knoepjes gelegd. Die koordjes werden om de lenden van het kind gebonden en om genezing te verkrijgen moesten de mensen daarbij een reeks verplichte gebeden bidden. Op sommige plaatsen wilde het volksgeloof dat het effect het grootst was wanneer men met negen kinderen tegelijkertijd de heilige benaderde. Het getal negen had te maken met het feit dat men geloofde dat er negen soorten „seskens“ (het dialectwoord voor stuipen) waren. Niet altijd kon men op eigen kracht negen kinderen bijeen krijgen maar daar was in voorzien. Op sommige bedevaartplaatsen kon men kleine kinderen huren om tegen vergoeding aan het vereiste aantal te komen. Je vraagt je toch af waar het geloof eindigt en het bijgeloof begint.

Nog een mooi verhaal. Eentje dat trouwens volkomen in tegenspraak is met de manier waarop Cornelius aan zijn eind kwam. Het verhaal over de soldaten van Sint Cornelius: „*De soudarded sant Kornéli*“. We moeten er voor naar Bretagne. In de streek van Carnac zijn er veel parochies die Sint Cornelius als patroonheilige hebben. Het is ook de streek van de vele „menhirs“. Grote, rechtopstaande brokken steen die gebleven zijn uit verre duistere tijden. Waarvan de oorspronkelijke bedoeling in de nevelen van de tijd gehuld blijft. De legende aldaar vertelt dat Cornelius na zijn verbanning uit Rome op de vlucht ging. Zo belandde hij in Bretagne. IJverig achtervolgd door zijn belagers. In Bretagne kon hij omwille van de zee echter niet verder. Hij deed daarom een beroep op God. Gekeerd naar de in slagorde opgestelde soldaten die hem achtervolgden veranderde hij hen met de hulp van God in rijen rotsblokken. Zo veroordeelde hij hen tot eeuwige onbeweeglijkheid. Ziezo, voor alles is een sluitende verklaring. Wanneer je Carnac bezoekt moet het je dus niet al te zeer verwonderen indien zo'n steen opeens Latijn praat. Met een dikke tong.

Gestroopt

Waar bossen zijn, daar zijn ook jagers. En die jagen er op los. Zoals dat in het liedje heet. Maar daar zijn ook jagers die zich stiekem door de velden bewegen en die zo nu en dan een haas, konijn of ander eetbaar gedierte omleggen: de stropers. Iedere streek kent wel zijn verhalen. Mijn eigen vader behoorde tot dat ongeorganiseerde gilde en hij is er ook eens voor veroordeeld. Nota bene voor feiten waar hij wel weet van had maar waarvoor hij niet verantwoordelijk was. Zei hij. Nu ja, ik had ook een oom die sluikstoker was en die ook nergens van wist toen de Rijkswacht aan zijn deur stond. Nu goed, ook in Aalter en omstreken weet men over dat stropen wel mee te praten. Meer bepaald in Bellem, een deelgemeente van Aalter. Nu is dat stropen grotendeels folklore maar destijds werd het met ernst verricht. De straffen, wanneer men gesnapt werd, waren niet mals. En soms liep het zelfs faliekant af. Meestal voor de „pensejager“ of stroper. Het bedrijf heette in vele dialecten „pensen“.

Destijds was er veel te doen over de zaak waarbij de gebroeders Van Hoye uit Bellem betrokken waren. Triphon, 20 jaar oud, en Achiel 22 jaar, hadden in december 1912 een nieuwe fietslantaarn gekocht. Dat zal wel een zogenaamde „carbidlamp“ geweest zijn. In een carbidlamp zit een waterreservoir waaruit, na een nauwkeurige en lastige afstelling, water op het carbid druppelt waardoor acetyleneegas vrijkomt. Dat gas verbrandt met een heldere blauw-witte vlam. Zulke lampen waren overigens echte krengen want wanneer ze niet nauwkeurig afgesteld waren, konden ze in je gezicht ontploffen. Maar licht gaven ze wel. Doorgaans. Naar de begrippen van die tijd zelfs niet zuinig ook. Zo ontdekte het broe-

derpaar al snel wat voor een „goed gerief“ ze in huis hadden. Uitstekend geschikt om knaagdieren bij nacht in de lichtbundel te vangen. Waarna ze rustig konden afgeknald worden. Het besluit was snel genomen. Ze kochten „kardoesen“ (hagelpatronen) en begaven zich in de illegaliteit.

Toen ze zo bezig waren met hun schimmige bedrijf, werden zij echter betrapt door een jachtwachter. Die huldigde het principe „shoot first, ask questions later“. Hij vuurde vier maal. De beide broers werden getroffen. De een al veel erger dan de andere. Bij zover dat degene die het ergst geraakt was er het leven bij liet. Een buikschot. Achiël, die overbleef met een getroffen arm, wist wie de daders waren. Hij en zijn ouders besloten evenwel te zwijgen. De angst voor represailles zat er goed in. Niet te vergeten een veroordeling voor stropen zelf. Het nieuws van het overlijden van Triphon Van Hoye kon natuurlijk niet geheim blijven. De geruchtenmolen draaide volop in Bellem. Bijna iedereen wees meteen naar jachtwachter Emiel De Buysscher. Hij was afkomstig uit het West-Vlaanderen, waar hij naar eigen zeggen „malheuren“ (ongelukken) had veroorzaakt. Hij placht dikwijls op te scheppen, geholpen door wat alcoholica, over de kardoesen waarmee hij pensers vanop 500 meter afstand kon neerleggen. Hij werd in Bellem terecht scheef bekeken maar hij achtte zich veilig en boven de gebeurtenissen verheven. Omdat hij als jachtwachter een hoger heer diende, dacht hij dat hem niets kon gebeuren. Hij wist wel dat de mensen bang waren om iets te zeggen. Zo bestond hij het om in de dagen die op het schietincident volgden al te uitdagend voor de woning van de familie Van Hoye te gaan paraderen. Het werd Achiël teveel. Hij besloot zijn aandeel in de zaak op te biechten en zo toog hij naar Gent om daar uitleg te verschaffen aan het parket. Op kerstdag 1912 werd De Buysscher daarop aangehouden. Een arrestatie die twee weken later gevolgd werd door die van Jan Van Renterghem. Ook hij was jachtwachter en bij de zaak betrokken. Drie maanden later, eind maart 1913, kwamen de twee vrij. Het onderzoek was afgerond en in afwachting van hun proces mochten ze weer naar huis toe. De rechtszaak kreeg zijn beslag in juni 1913. De Buysscher kreeg twee jaar gevangenis en Van Renterghem 6 maand. Iets waarop beiden niet gerekend hadden want zij vertrouwden erop vrijgesproken te worden.

De pastoor van Bellem beschreef de zaak in het *Liber Memorialis* van de parochie en noteerde daarbij: „Twee jaar en zes maanden is niet veel voor eenen mensch dood te schieten!“ Een terechte opmerking want soms werden er voor het stropen zelf veel strengere straffen uitgesproken. De pastoor vermeldde nog een navrant detail: veertien dagen voor het gebeuren waren het slachtoffer en de jachtwachter samen bij hem geweest om in de tuin van de pastorij konijnen te vangen...

Maria die sint is in Aalter

Een deel van de tocht liep over het grondgebied van het gehucht Sint-Maria-Aalter. Gemakshalve daar ter plaatse aangeduid als Maria-Aalter.

Het is eens wat anders om de geschiedenis van deze woonkern te schrijven. Daarvoor moet nu eens niet tot de prehistorie terug gegaan worden. Maria-Aalter is veel recenter. Sinds de middeleeuwen stonden hier enkele verspreide boerderijen. Die werden onder druk van de gebeurtenissen op een bepaald moment toch weer verlaten. Dat was omtrent 1578, toen hier de Geuzenoorlog woedde en de plaatselijke boeren al dat moorden en brandschatten meer dan beu waren. Wat nu de kern van Sint-Maria-Aalter is, bestaat eigenlijk pas sinds de 19^e eeuw. Het bestaan van het dorp (eigenlijk is het geen dorp maar een gehucht) werd pas echt bezegeld toen hier een kerk werd gebouwd. Een grote kerk met drie beuken in neogotische stijl en een klein torentje! Het heiligdom is gewijd, hoe kan het anders met zo'n dorpsnaam, aan Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenen. Ze werd in 1853 gebouwd.

Op de bevolking van Maria-Aalter werd vroeger door de bewoners van grotere dorpen neergekeken. Er heerste hier bittere armoede en mede door de geïsoleerde ligging werden de eerder schaarse bewoners soms „Bosmensen“ genoemd. Het was dus niet wonderlijk dat men van hier wegtrok om elders, al dan niet tijdelijk, aan de kost te komen. Dus

was er veel verloop voor de seizoenarbeid in Noord-Frankrijk (*de trimards en fransmans*) die daar voor de bietenoogst werden uitgebuit. In de winter werd clandestien jenever gestookt. Alcoholisme moet ook hier een serieus probleem geweest zijn. Veel vrouwen deden aan kantslossen en spellewerken. Dat laatste, spelle- of speldewerken was de zogenaamde naaldkant. Er werd hier zelfs, in 1847, een kantschool opgericht die nog steeds schijnt te bestaan.

Van de oorspronkelijke woeste gronden (*wastines* of woestijnen) en heidegrond is ook hier nog maar weinig over. Zoals vrijwel overal elders in Vlaanderen werd in de achttiende eeuw de heide massaal omgezet in akkers en bossen. Reeds in de jaren dertig van vorige eeuw was de heide grotendeels verleden tijd. De huisjes van de bezembinders en turfsterkers zijn na de Tweede Wereldoorlog ook helemaal verdwenen.

Door de armoede die er heerste werd door tamelijk velen uitgekeken naar een menswaardig bestaan in den vreemde. Dus was de emigratie van hieruit naar Amerika toch niet zonder belang. Al zijn er misschien wel streken waar dat nog meer uitgesproken was.

Inspelend op die belangstelling voor het migreren wierpen er zich ook een aantal opportunisten op als een soort makelaars. Tegen een gepaste vergoeding wilden zij wel inlichtingen verschaffen over allerlei aspecten van het verkassen naar Noord-Amerika of Canada. De Aalternaar en historicus Peter Laroy onderhoudt een blog waarop hij ingaat op de meest diverse aspecten van het verleden van Aalter. Zo schreef hij ook dat een zekere Achiel De Clercq zich destijds beschikbaar stelde om voor „reisapapieren“ te zorgen. De man had zelf in Amerika gewoond en hij probeerde met zijn verhalen de kandidaat uitwijkelingen warm te maken voor de gedachte om zich metterdaad te vestigen in dat paradijs. Ook een zekere Hector Gyselbrecht fungeerde als agent. Dat was dan voor de *Royal Line*, een Canadese maatschappij. Met advertenties in weekbladen bood hij zich aan om inlichtingen te geven over de overtocht naar Amerika en Canada. Die reis, in derde klasse, zou drie en een halve dag in beslag nemen. Indien ik dat goed begrepen heb.

Ook de politiecommissaris van Aalter, ene Van de Genachte, trachtte een graantje mee te pikken. Hij zag een gat in de markt voor de uitgave van een Almanak voor Vlamingen in Amerika. In zijn wervende reclametekst omschreef hij dit als volgt: „*De Vlamingen uit Amerika zullen er de geboorte hunner kinderen laten in plaats. Zij zullen er in bekend maken dat zij een huwelijk aangegaan hebben met hunner vrouw. Sterfgevallen zullen er in geplaatst worden van de Vlamingen die in het nieuwe vaderland stierven. Verder zal men er kunnen vinden, veranderingen van woonst, vragen naar adressen van Vlamingen die gaarne nieuws van hunne vrienden zouden vernemen. Bekendmakingen van feesten ter herinnering. Wonderlijke jachtgebeurtenissen. Aankondigingen van allen aard. Nieuwjaarswensen op zijn Amerikaansch om geene kaartjes te moeten zenden. Dit boekje zal welkom heeten bij de Vlamingen in Amerika. Alzoo zullen zij al het nieuws in eens hebben en wat zij van huis niet kunnen krijgen zullen zij er in vinden van vrienden en kennissen verspreid in het uitgestrekt Amerika.*” Of zijn initiatief ook succes had, is niet bekend.

Het *Getrouwe Maldegem*, een weekblad, publiceerdte zo nu en dan eens een bericht dat hen werd toegestuurd door een Vlaming die in de States verbleef. Zoals de brief van Emiel Neyrinck uit maart 1913. Neyrinck verbleef toen al vier jaar in Amerika. Hij getuigde als volgt van zijn leven over de grote plas:

„*America! Ja veel wordt er over gesproken en geschreven, maar nooit kan men er een volgedacht van hebben zolang men hier niet heeft geweest, en dan nog niet, want voor eerst, het is grooter dan Europa. Belgen zijn er overal te vinden vele of weinige.*

Men heeft hier streken waar het altijd zomer en andere waar het immer winter is. Oregon waar ik mij nu bevind is in het N.W. gedeelte. Een reisje naar België zou mij maar dubbel zooveel kosten, als naar Chicago, Moline of South Bend.

Het klimaat het is “very good” (zeer goed) en de rozen bloeien hier op Kerstmis, ook het gras is altijd groen, de laatste 3 weken heeft het hier echt zomerweer geweest. Er is hier altijd een warme wind die overwaait van den Stillen Oceaan waar wij slechts eenige mijlen

van verwijderd zijn; deze vallei genaamd "Willemette Vallij" is bezaaid met boerderijen, en mag als eene der schoonste van America gerekend worden. Alles groeit hier zooals tarwe, rogge, bijzonder veel hoppe, beeten [bieten], klaver, en denk eens ook rapen, die ik nog in geene andere streek van America gevonden heb, de boeren zijn hier bijna allen Hollanders en Belgen waaronder Triphon en August Dierickx gelijk ik, van Aalter.

De heuvelen en bergen integendeel zijn bezaaid met wouden, waar men boomen vindt van 10 tot 12 voet doorsnede en tot 250 voet hoog; groote wijngaarden zijn er daar ook op; in den zomer rijden wij daar te paard naartoe en eten ons eens dik. Alle soorten van beziën [bessen] groeien daar in overvloed, appelen, peren, pruimen, zijn er hier veel te veel, want die liggen hier op alle boomgaarden te rotten.

Het land is hier bijzonder duur, van 150 tot 300 dollars per are en deze die hier land hebben kunnen er een schoonen dollar aan verdienen want het zal nog duurder worden eens dat het Panama Canaal gemaakt is. Hoe alles rap verandert! Eenige jaren geleden was dit hier een wildernis, nu wordt het door de Amerikanen een paradijs genoemd. Het is zeer rijk aan natuurwonders, en groote bergen zijn overal te zien; en dan, bijna altijd zomer, een groot verschil bij Canada waar ik verleden jaar verbleef; daar kan het nu 40 tot 50 graden onder zero zijn.

Deze namiddag hoorde ik eensklaps pif paf toen ik buiten kwam, zag ik Felix De Poorter zoon van August gewezen boschwachter te Aalter, een hert achtervolgen, hij had hem reeds getroffen, en het dier verloor zijn krachten snel; rap nam ik ook een geweer, en zette het dier achterna, het liep zeer snel en eindelijk sprong het in het meer hier dicht bij, een geuur had het ook gezien en die "killed" (doodde) het met eenige kogels "poor beast"! Alle Belgen zijn uitgenoodigd om het diertje ten huize van Triphon te komen helpen oppeuzelen op Woensdag avond.

Als men hier een haasje schiet

Dan steekt me(n) U in den bak toch niet!

Best Greetings to all

EMIEL NEYRINCK"

Sparen om te lenen

Nog op zijn blog maakt Peter Laroy melding van een merkwaardige manier van het financieren van openbare werken die door het gemeentebestuur van Aalter in 1957 werd gepropageerd. Men had toen grootse plannen om allerlei openbare voorzieningen te verbeteren of nieuw aan te leggen. Maar koken kost geld en dat moest ergens gehaald worden. In die tijd was het niet vreemd dat daarvoor te rade werd gegaan bij het Gemeentekrediet. Lokale overheden schroomden zich niet om leningen aan te gaan bij die bank. De aanvraag van Aalter stootte echter op een probleem want ook bij het solide Gemeentekrediet waren

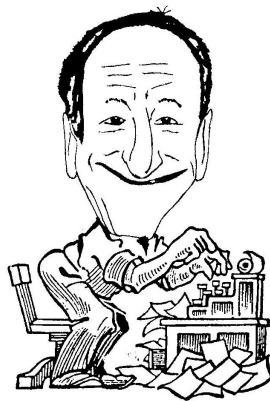
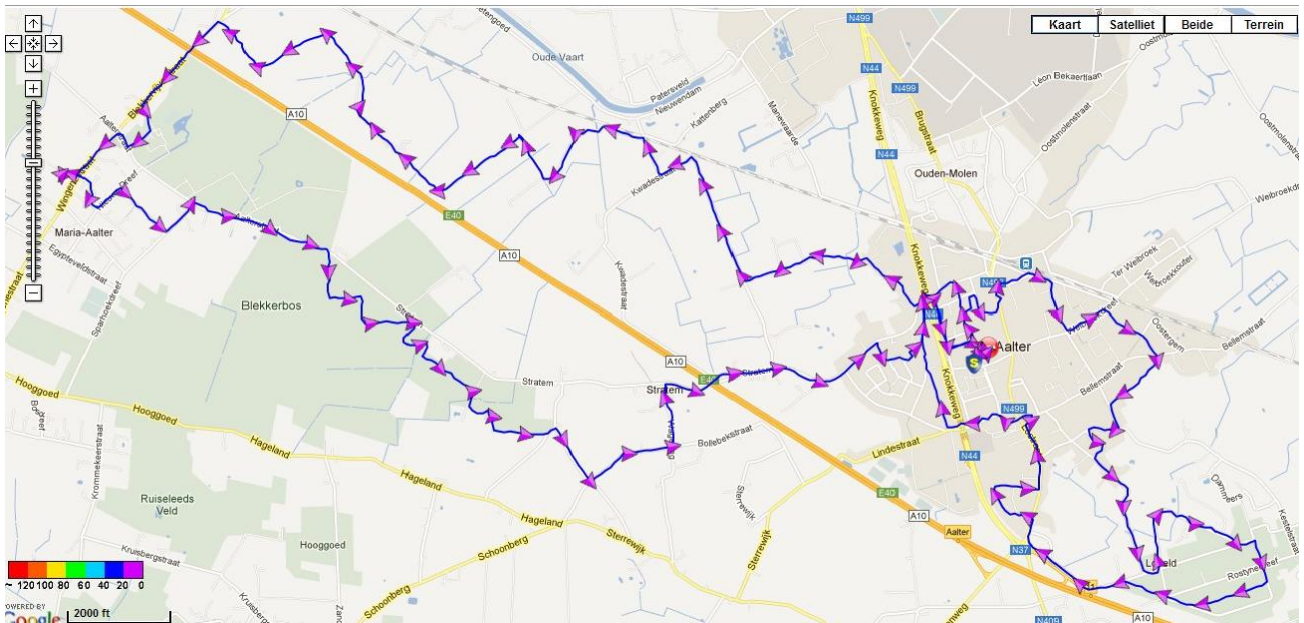

Het embleem van het vroegere Gemeentekrediet. „Het IJzeren Manneke“. Symbool van betrouwbaarheid. Het kan verkeren...

op dat moment de beschikbare middelen beperkt. Zo raadde deze instantie het gemeentebestuur aan om de bevolking erbij te betrekken. De vroede vaderen van de gemeente lieten dat als volgt weten: „Het Gemeentekrediet raadt ons aan een oproep te richten tot de bevolking om gelden te plaatsen bij het Gemeentekrediet. Wij doen dit graag omdat het Gemeentekrediet een der zekerste instellingen is aan wie gij gerust uw spaarcenten kunt toevertrouwen en omdat die gelden dan in de vorm van lening naar de gemeente terugkeren, om de uitvoering van werken toe te laten die u en de uwen ten goede komen.“

Het Gemeentekrediet, dat icoon van betrouwbaarheid en goedmoedige vaderlijkheid werd later via wat omwegen omgedoopt tot Dexia. Vandaag de dag strompelt de Dexia bank rond op de royaal uitgereikte krukken van het gemeenschapsgeld. De Dexia holding is, na miljardenverliezen, nagenoeg op de fles. Door wanbeheer, wilde spe-

culaties en uitverkoop aan de Fransen die de zaak nog wat verder uitmolken. Enkele dagen geleden raakte bekend dat in de schoot van die noodlijdende en vreselijk mismees-terde groep nu nog steeds met leuke bonusjes wordt gestrooid. Ook mindere goden werden met wat kruimels bedacht. Een fopspeen om het morrende volk stil te houden. De on-aantastbare top van dit vehikel bediende zichzelf echter met douceurtjes die opliepen tot 40 000 euro. Bruto, dat wel. Kan iemand mij een geschikte term aanreiken om dat soort gedrag te omschrijven?

© 2012
Michel Christiaens